

Kleuters als kunstenaar

Laura Mos

Kunst! Wat is dat eigenlijk? Met deze vraag start ik het thema 'Kunst' in groep 1/2. De komende weken laat ik de kinderen ontdekken en ervaren wat kunst is. We gaan aan de slag met veel verschillende beeldende werkvormen. We geven geen antwoord op de vraag; de kleuters zijn de komende tijd zelf kunstenaar!

Enthousiast geworden door een artikel in *HJK* (Senders, 2009) wilde ik zelf graag aan de slag met kunst. Kleuters staan open voor alles, zijn ontvankelijk en beoordelen de dingen om zich heen nog op open wijze (De Bruin-Meijer, 2008). Deze openheid en ontvankelijkheid zijn nodig om te kunnen verwonderen, eigenschappen die dit thema zeer geschikt maakt voor kleuters. Door verwondering met kinderen te delen, open te staan voor wat hen bezighoudt en door creatief bezig te zijn, kunnen wij de verwondering van jonge kinderen behouden en verder ontwikkelen (De Bruin-Meijer, 2008). Van Horn (2007) beschrijft de drie O's van verwondering. De eerste O staat voor **onverwachts**. De tweede voor **onbegrijpelijk**. En de derde O is die van **ontroering**, ofwel getroffenheid. Een tweede keer iets ontdekken is nooit meer zo verwonderlijk. Het is een taak van het onderwijs om de verwondering bij kinderen uit te lokken. Want als ze zich verwonderen, onthouden kinderen kennis beter en lijken ze meer open te staan. Verwondering is dan de motor om te willen leren, omdat ze meer over de omgeving willen weten.

In de eerste vijf weken staan vormen centraal. In de periode daarvoor hebben we al met concrete geometrische vormen gewerkt, zodat ik er nu meer beeldend mee aan de slag kan gaan. Dat biedt een mooi vervolg. Verder brengen we een bezoek aan een museum en een atelier. We sluiten het thema af met een tentoonstelling in de klas.

Mondriaan

Bij het buitenspelen krijgen alle kinderen een gekleurd stuk stoepkrijt. Ze mogen alle vormen die ze kennen op het schoolplein tekenen en mooi inkleuren. Om al deze vormen heen, teken ik een grote lijst, zodat er een

prachtig 'vormenschilderij' ontstaat. Daarna laat ik in de kring schilderijen van Mondriaan zien. De kinderen ontdekken allerlei vormen en kleuren in de schilderijen en willen graag een eigen 'Mondriaan' maken. We plakken afplaktape op zwart papier, waardoor er vierkanten, rechthoeken en driehoeken ontstaan. Deze vlakken kleuren we in en als we het afplaktape eraf halen, ontstaan er prachtige 'Mondriaans'. Op een andere tafel leggen we verschillende logiblokken op een groot wit

• Foto: s. auteur

Een vormenschilderij op het schoolplein maken

Met vieze handen en voeten maak je toch een mooi doek

papier en trekken deze om met potlood. Vervolgens meten we met stroken een mooie lijst om de schilderijen. Tijdens de speelwerktijd worden ondertussen de mooiste Mondriaans op het verfbord geschilderd.

Een eigen atelier

In de tweede week experimenteren we met kleuren en het mengen ervan. Maar ook maken we in de klas ons eigen atelier. We bespreken wat een kunstenaar allemaal nodig heeft en verzamelen en maken materialen, zoals een palet (iets wat aan het begin van het thema steevast 'ballet' wordt genoemd door de kinderen), een verftube, kwasten, een stofjas en een schildersezel. Ook zijn er kleuters die van thuis boeken over kunstenaars meenemen. Iedere dag is het dringen geblazen om een kunstenaar te kunnen zijn in het atelier.

Op vrijdag staat er een verrassing op het programma. We bekijken een filmpje van Koekeloere waarin beer Flip een schilderij maakt met zijn handen en voeten. Ik zeg samen zweerderig en met een grote lach op mijn gezicht dat ik het maar een geklieder vind en wijs op de vieze handen en voeten van Flip. Dan neem ik de kinderen mee naar de speelzaal. Er ligt een groot wit laken op de grond. Ik vraag de kinderen suggestief wat we daar nou mee zouden kunnen doen. De kinderen snappen al snel dat zij ook lekker 'vies mogen doen', net als Flip. Om de beurt beschilderen hulpmoeders de handen en voeten van de kinderen, waarna ze die op het laken mogen zetten. De kinderen vinden de verf best een beetje koud aanvoelen, maar vinden het tegelijkertijd prachtig om met hun handen en voeten te mogen stempelen en verven.

Mona Thijn

We gaan een zelfportret maken! In de kring pak ik er een spiegel bij en laat de kinderen beschrijven wat ze allemaal

zien. Wat is de kleur van je haren, welke kleur ogen heb je en wat voor kleren heb je aan? Ik laat zelfportretten van Vincent van Gogh en de Mona Lisa zien en vertel de kinderen dat ze deze week ook een zelfportret gaan maken. Hierbij gaat het vooral om het goed naar jezelf kijken. Ook maken we net als een echte schilder een eigen bedacht kunstwerk op een canvasdoek. Dominique en Thijn (5 jaar) maken een zelfportret, Mats (5 jaar) maakt een Mondriaan en Nouk (5 jaar) maakt een landschap. Alle kinderen zetten hun handtekening onder het schilderij en bedenken er een mooie titel bij. Op netjes omgevouwen bordjes staan titels zoals 'Mona Thijn' (de eerder getoonde afbeelding van de Mona Lisa heeft veel indruk gemaakt), 'het landschap van Breda' en 'Victory Boogie Woogie' (dat vinden ze een hele grappige titel). Ook werken we deze week met ecoline en zeep (van de zeepbellen maken we afdrukken), we mengen zand, koffie, thee en zaagsel met verf. Met glitter en lijm maken we mooie schilderijtjes, we blazen met rietjes ecoline allerlei kanten op. De kinderen maken zo kunst met reliëf en ontdekken dat je met mengsels weer hele andere kunst kunt maken.

Naar het museum

Het wordt tijd om echte kunst te gaan bekijken, dus we brengen een bezoek aan het Breda's Museum. Ik ben er al een keer geweest en heb een kijkwijzer en opdrachten gemaakt die aansluiten bij wat we in de klas hebben gedaan. De kinderen bewonderen en verwonderen, mogen vrij kijken en vragen stellen. Ze volgen de aanwijzingen van het museum zelf en kijken welk schilderij het grootste en kleinste is, welke vormen de schilderijen hebben, of ze een portret zien, welk schilderij ze het mooiste vinden, welke kleuren ze zien en of ze kunnen zien of er kleuren zijn gemengd in een schilderij. Zo komen ze in een middagje tijd in aanraking met veel verschillende disciplines en herkennen ze veel van de dingen die we hebben besproken in de klas. Al in het museum hoor ik hulpouders zeggen: 'Ik zou de kinderen ook vaker mee naar een museum moeten nemen', 'Zo maak je een museumbezoek dus interessant' en 'Ik wist niet dat ze dit leuk vonden'. Terug in de klas hoor ik dat de kinderen zich vooral hebben verwonderd over de grote schilderijen. Ze willen allemaal graag nog eens naar een museum!

Beelden maken

We gaan ook langs bij Atelier Breda. We bekijken van tevoren op school een filmpje waarin getoond en verteld wordt hoe beelden gemaakt worden. In het atelier worden we ontvangen door een kunstenaar. Zij laat ons zien van wat voor stenen er allemaal beelden worden gemaakt. Ook zien en voelen we aan verschillende beelden

en soorten steen. De kunstenaar legt uit en laat zien hoe beelden gemaakt worden en aan het einde mogen we zelf ook experimenteren met een stukje steen! We krijgen uitleg over allerlei gereedschap en gaan dan zelf aan de slag. We vijlen, schuren en zagen en doen de steen daarna in een badje om hem te polijsten. Hierna smeren we er nog een laagje was op, waarna we allemaal ons eigen beeldje of kettinghanger hebben.

In de klas doen we het een klein beetje over: we maken een beeld van klei. Ik wil de kinderen laten ervaren dat ze bij het stuk steen dingen moeten weghalen om tot een beeld te komen en dat je bij klei door te boetseren een beeld kunt maken. Ook gebruiken we bij het kleien vooral onze handen en dus geen vijlen en schuurpapier. Met behulp van een creatieve onderwijsassistente leren de kinderen hoe ze uit één stuk klei, van onder naar boven werkend, een stevig beeld kunnen maken. Ze leren en ervaren zo dat een beeld uit één stuk veel steviger is dan er steeds stukjes op te plakken en te smeren. Ik zie hierdoor ook hele mooie beelden ontstaan en merk dat de kinderen trots zijn op het resultaat.

De tentoonstelling

De laatste week staat vooral in het teken van de komende tentoonstelling. We bespreken samen wat er allemaal moet gebeuren, wat we allemaal nodig hebben en wie wat gaat maken. Een paar kinderen gaan aan de slag met de uitnodiging, iemand anders maakt een aankondigingposter en weer andere kinderen maken toegangskaartjes. Ook het 'open' en 'dicht' bordje en een bordje 'balie' worden door Mats (5 jaar) niet vergeten. Op de dag van de tentoonstelling zetten we samen alles klaar. We bedenken hoe we een kunstwerk stevig neer kunnen zetten (achter een klein schilderij zetten we één bouwblok neer en achter een groter schilderij twee), plaatsen de bordjes met de titels voor de juiste kunstwerken en bespreken hoe de gasten moeten lopen en wat we daarbij gaan vertellen. Iedereen denkt mee en helpt mee om een geweldige tentoonstelling voor de ouders te organiseren. Eindelijk is het zover. Alle kunstwerken staan, de gidsen staan klaar om de gasten rond te leiden, de baliemedewerkers zitten klaar met de toegangskaartjes en het bordje 'open' wordt omgedraaid. Als ware gidsen vertellen de kinderen alles wat er te zien is en hoe alles gemaakt is en wijzen waar de ouders hun bestellingen kunnen plaatsen.

En zo sluiten we een zeer inspirerend en creatief thema af. De kinderen hebben volop bewonderd en zich verwonderd, veel verschillende technieken uitgeprobeerd, kennen en herkennen Mondriaans en andere bekende

Kunstenaar zijn in het atelier in de klas

schilderijen, hebben hun woordenschat uitgebreid met woorden als 'atelier', 'pallet', 'museum', 'tentoonstelling', 'gids', 'portret' en nog veel meer. Daarnaast hebben we aan de fijne motoriek en verschillende reken-doelen gewerkt, zoals het herkennen en benoemen van vormen en kleuren, mengen, meten, tellen, vergelijken et cetera. Kortom, een zeer rijk thema. En dankzij het prachtige handen- en voetschilderij in de klas zullen we er nog vaak aan terugdenken! ●

Boekentips

- Ayres, C. (2008). *Beroemde kunstenaars: van Giotto tot van Gogh*. Amsterdam: Querido.
- Lionni, L. (2004). *Blauwtje en geeltje: een verhaal voor kinderen en andere mensen*. Deventer: Ankh-Hermes
- Vincent, G. (2003). *Brammert en Tissie op museumbezoek*. Doornik: Casterman.
- Remmerts- de Vries, D. (2006). *Moffel en Piertje, Arie is een kunstenaar!* Hilversum: FC Klap.
- Stigter, B. (1997). *Mondriaans alfabet*. Rotterdam: Kunsthal Rotterdam.
- Koekeloere: http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20031203_schilderijen01

Literatuur

- Bruin-Meijer, M. de, (2008). *De religieuze zoektocht van ouders en kinderen*. Fontys Hogeschool Theologie en Levensbeschouwing. Eindwerkstuk.
- Horn, C. van, (2007). 'Het geheim van verwondering'. In: *Leeskraam*, 3
- L'ecluse, H. (2009). 'Verwondering bij kind groot goed'. In: *Telegraaf WUZ*, augustus
- Senders-Wijnen, C. (2009). 'Kunst in en om de school'. In: *HJK*, 36 (5), 26-27.